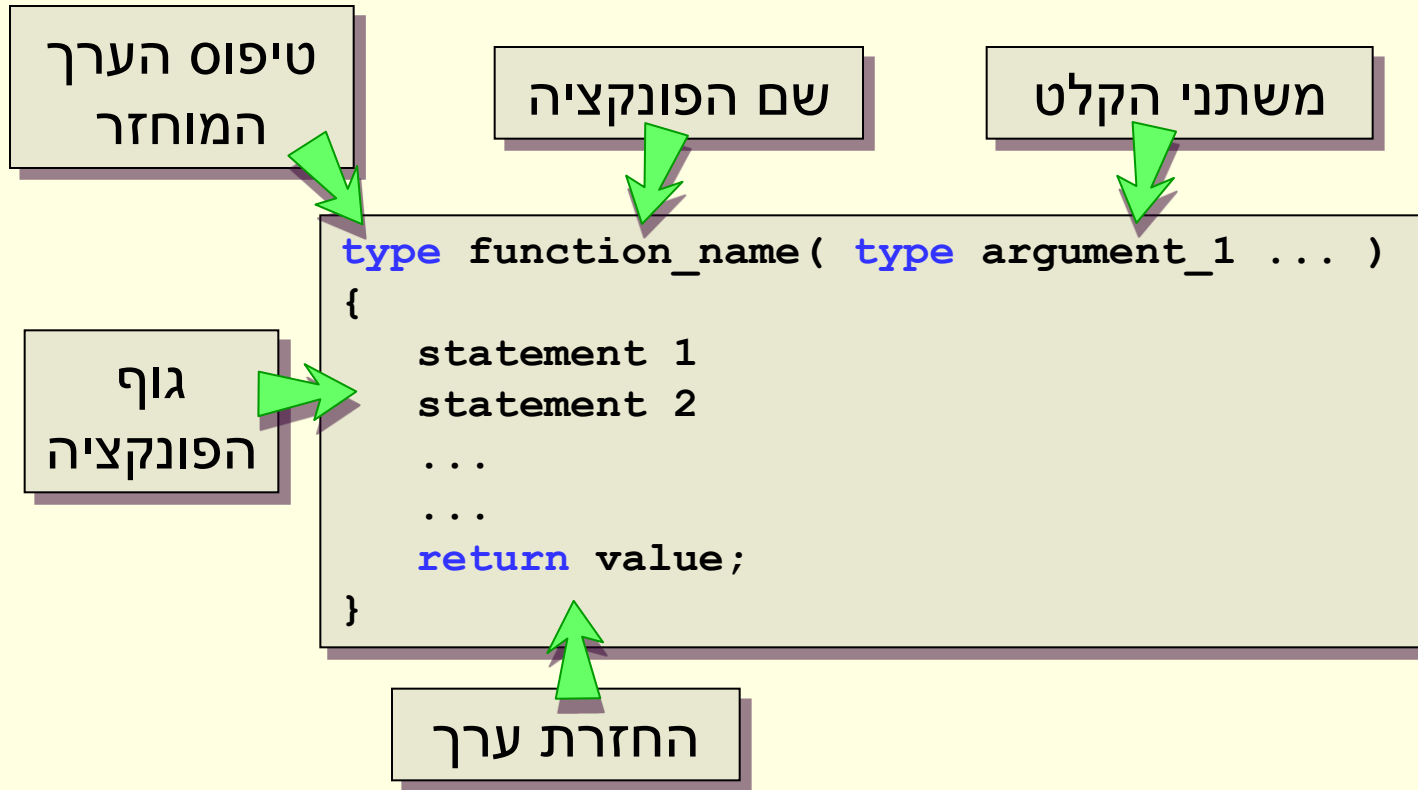

קורס תכנות

שיעור חמישי: רקורסיה

פונקציות

פונקציות

```
#include <stdio.h>
```

```
double power(double base, int exponent);
```

הכרזה

```
int main()
```

```
{  
    double result = power(2,20) + power(3,15) + power(5,17);
```

שימוש

```
    printf("2^20 + 3^15 + 5^17= %lf", solution);
```

```
    return 0;
```

```
}
```

```
double power(double base, int exponent)
```

הגדרה

```
{
```

```
    int i=0;  
    double result=1;
```

```
    for (i=1; i<=exponent; i++)  
        result = result*base;
```

```
    return result;
```

```
}
```

power(2,20)

base = 2;
exponent = 20;

משתנים בפונקציה

- **משתנים בפונקציה:**
  - מוכרים אך ורק בפונקציה הזאת (ב-scope שלה).
  - לא מוכרים בפונקציות אחרות (גם לא ב-main).
  - כולל גם את משתני הקלט.
- **בסיום ריצת פונקציה:**
  - המשתנים לא מוגדרים יותר.
  - ערכי המשתנים לא נשמרים מקריאה אחת לשנייה.

בזמן ריצה

source code

```
double power(double base, int exponent)
{
    int i = 0;
    double result = 1;

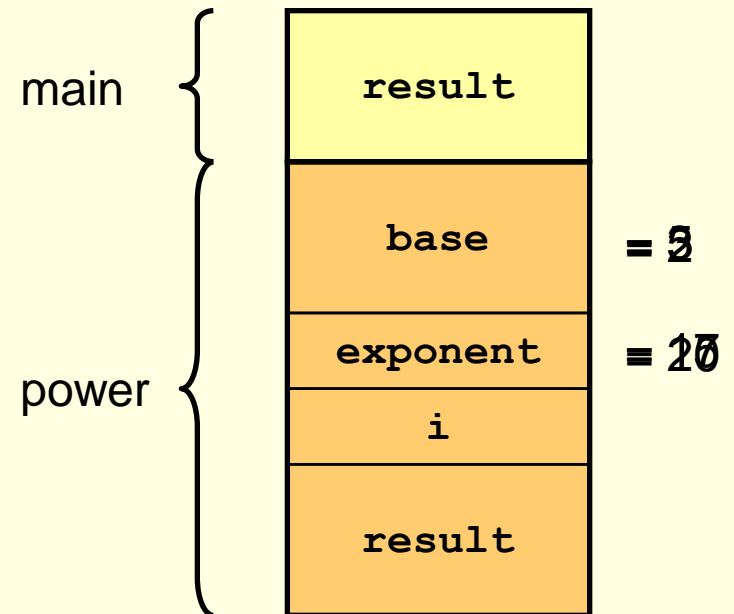
    for (i = 1; i <= exponent; i++)
        result = result * base;

    return result;
}

int main()
{
    double result = power(2,20) +
                    power(3,15) +
                    power(5,17);

    printf("2^20 + 3^15 + 5^17= %g",
           result);
    return 0;
}
```

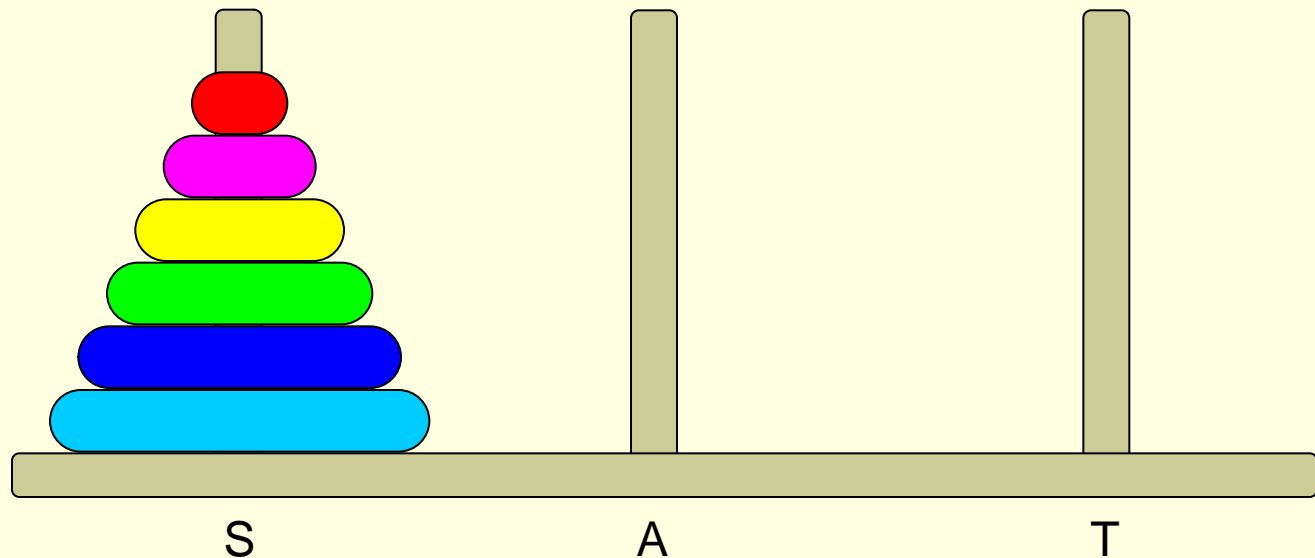
call stack

מגדלי הנוי

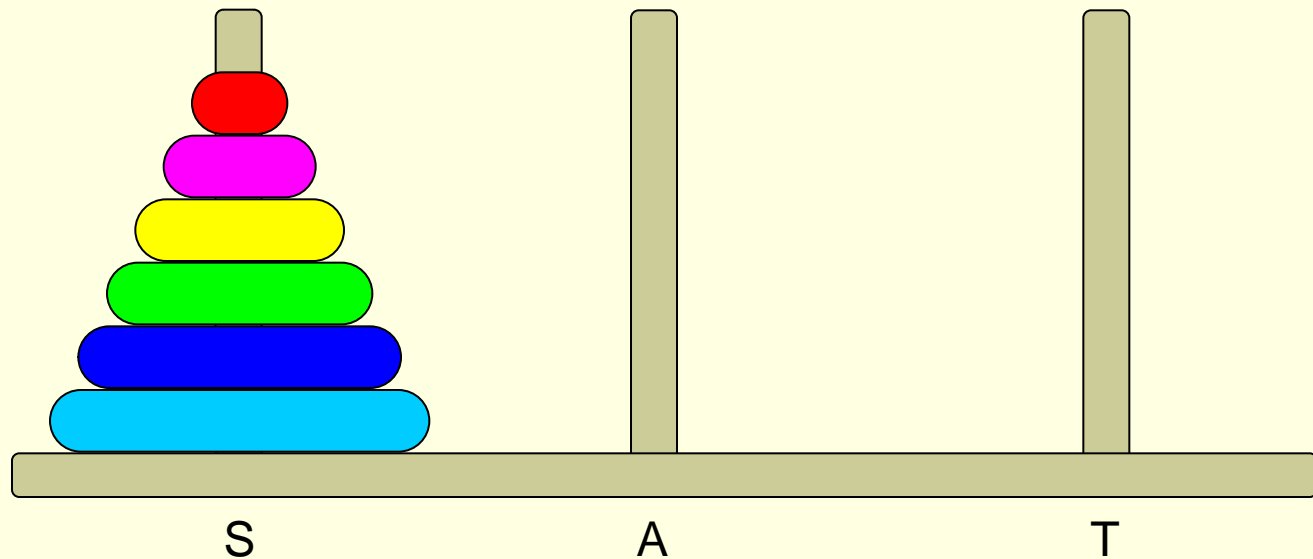
משימה:

- העבירו את כל הדיסקיות מיתד S (source) ליתד T (target)
- השתמשו ביתד עזר A (auxiliary)

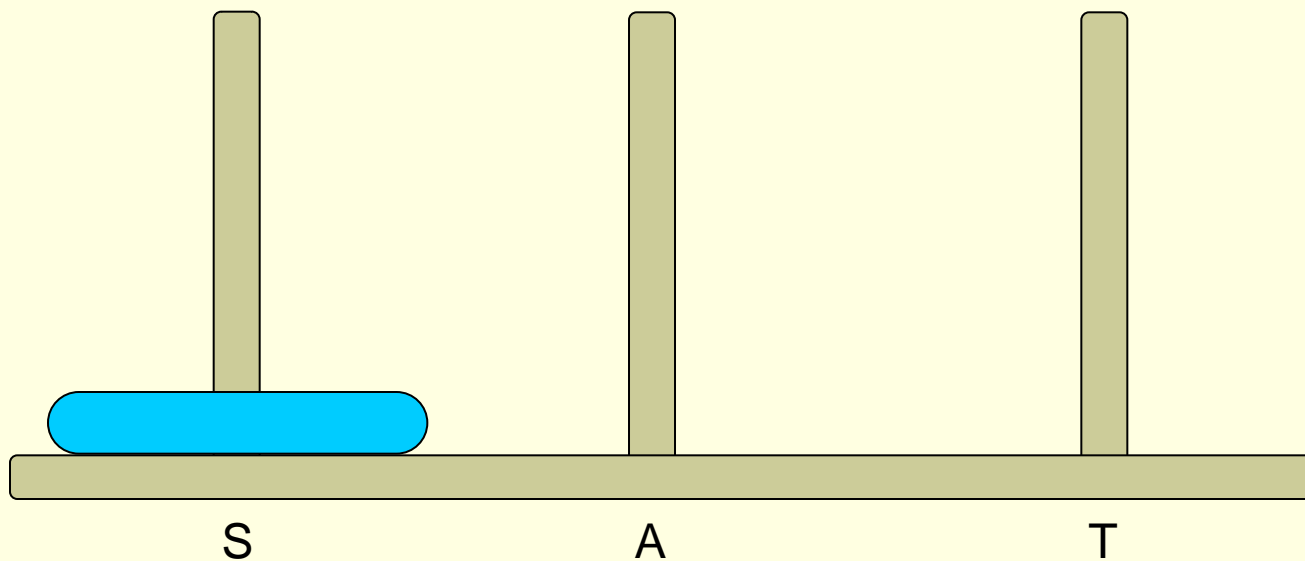
החוקים

- מותר להעביר רק את הדיסקית העליונה
- אסור להניח דיסקית גדולה על דיסקית קטנה

עבור דסקית אחת – קל מאוד!

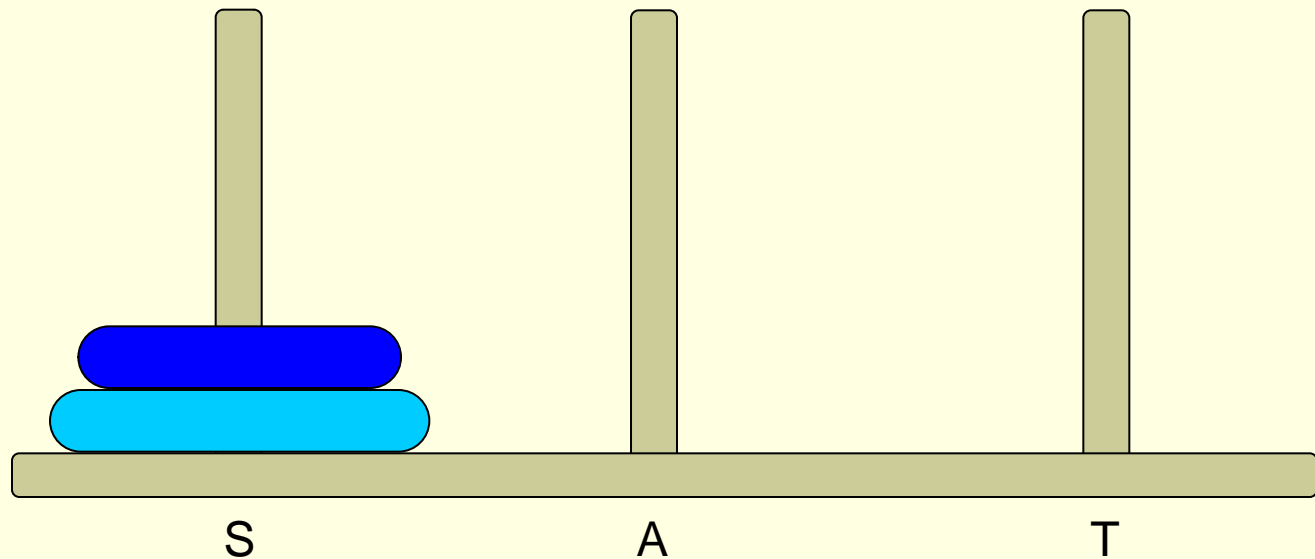
• דסקית תכלת מ-S ל-T

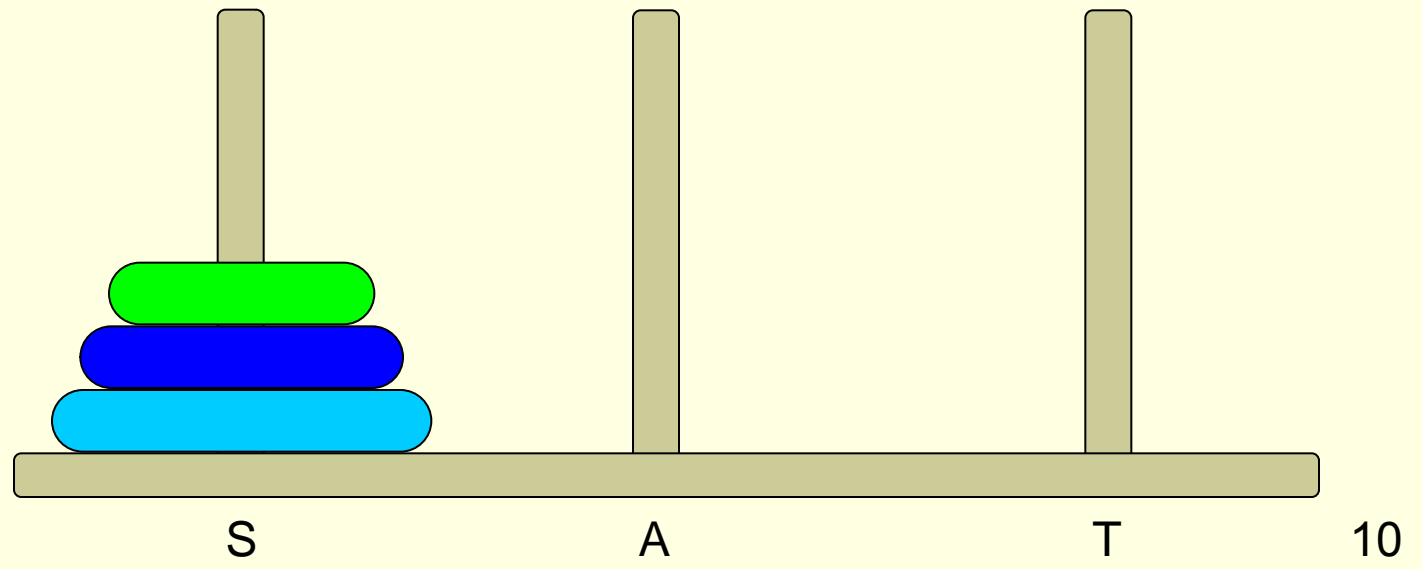
עבור 2 דסקיות – קל מאוד!

- דסקית כחולה מ-S ל-A
- דסקית תכלת מ-S ל-T
- דסקית כחולה מ-A ל-T

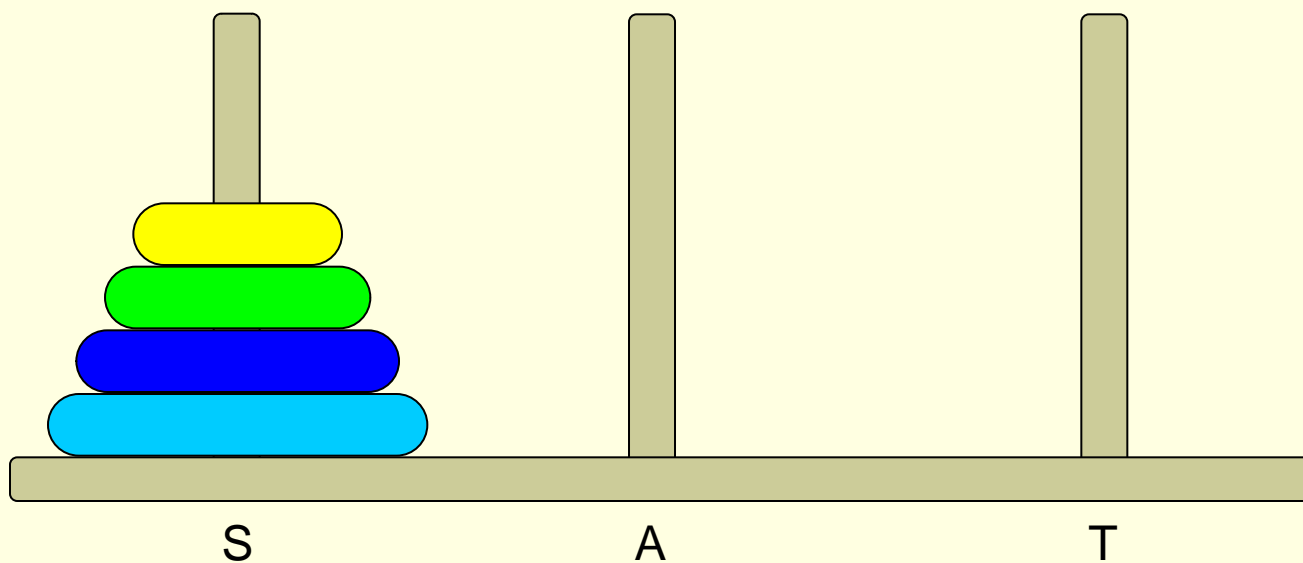
עבור 3 דסקיות – קל

- דסקית ירוקה מ-S ל-T
- דסקית כחולה מ-S ל-A
- דסקית ירוקה מ-T ל-A
- דסקית תכלת מ-S ל-T
- דסקית ירוקה מ-A ל-S
- דסקית כחולה מ-A ל-T
- דסקית ירוקה מ-S ל-T

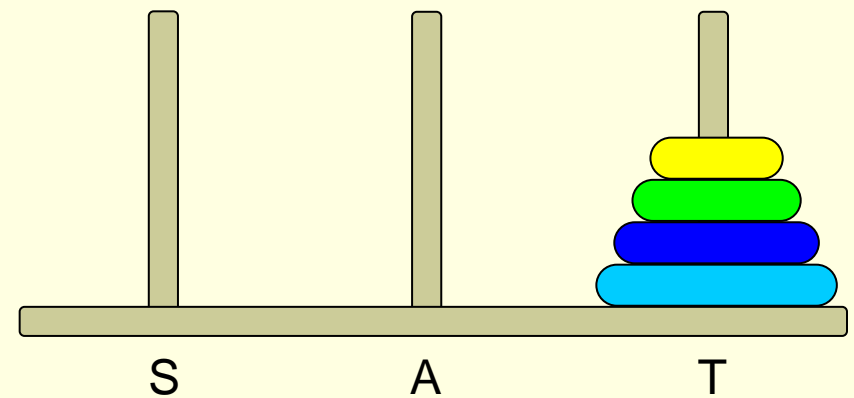
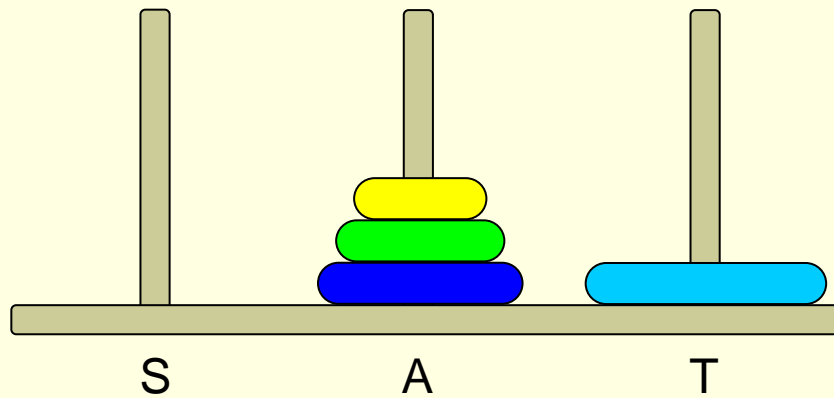
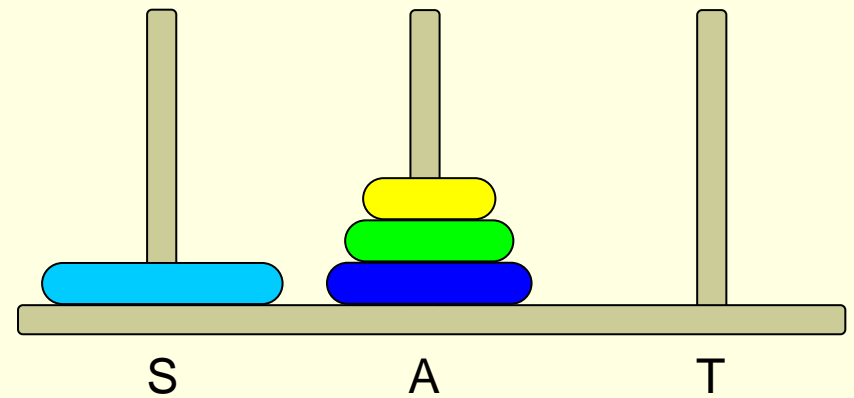
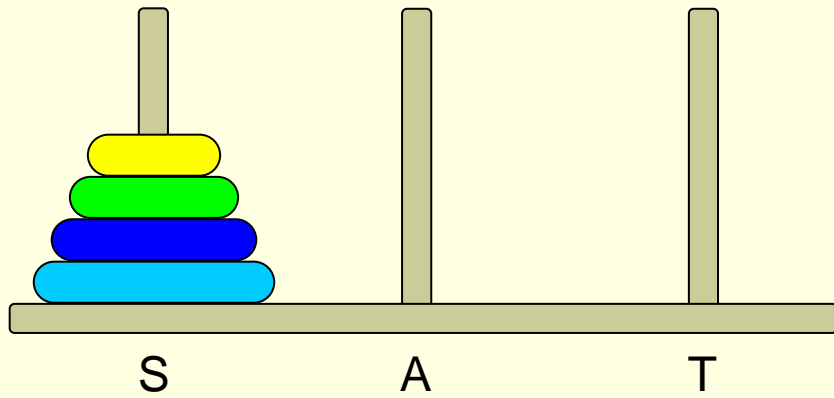

עבור 4 דסקיות?

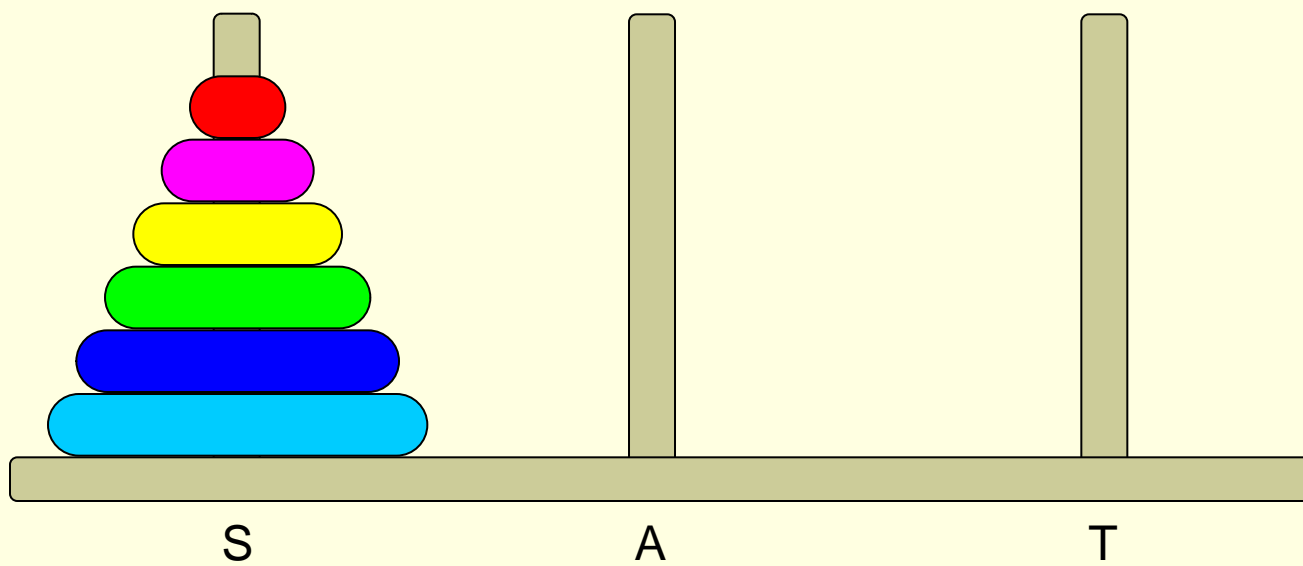
- ראינו שיש פתרון עבור 3 דסקיות
- אפשר להשתמש בו על מנת לפתור עבור 4!

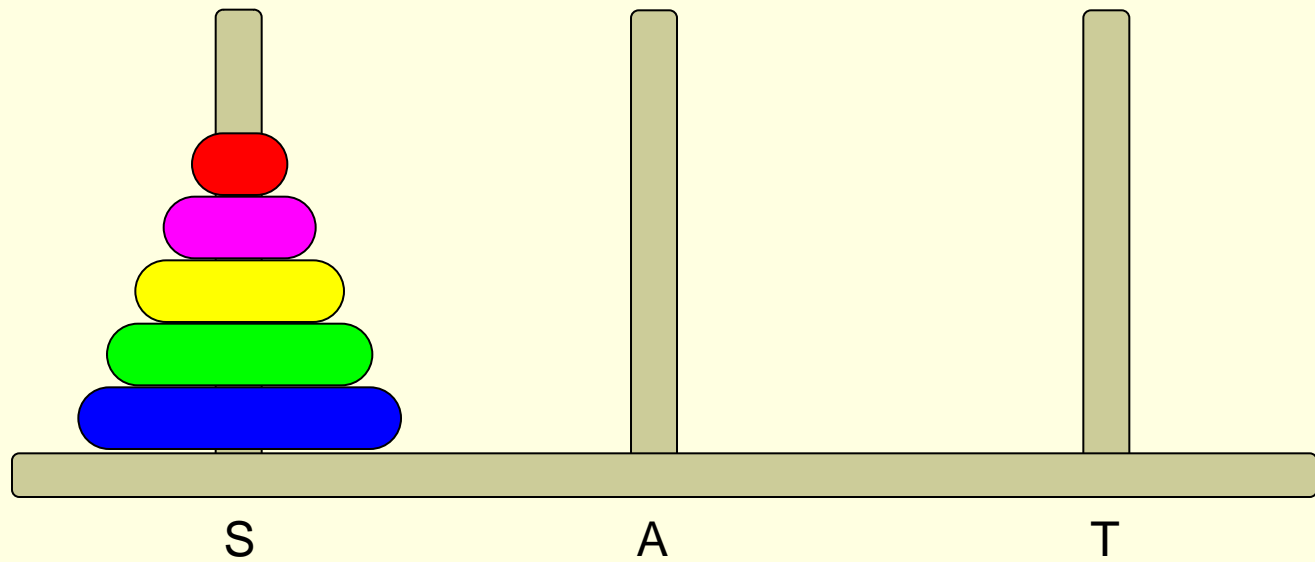
פתרון עבור 4 דסקיות

עבור n דסקיות?

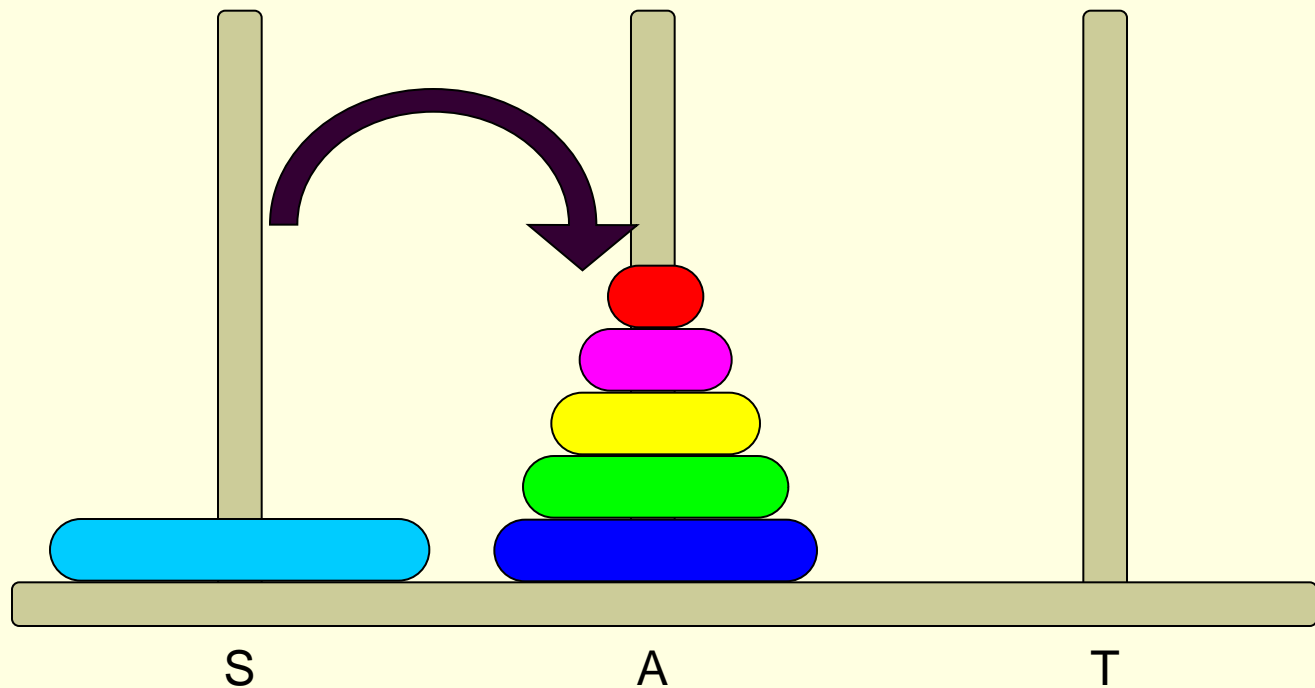

נניח שיש לי פתרון עבור $n-1$ דסקיות

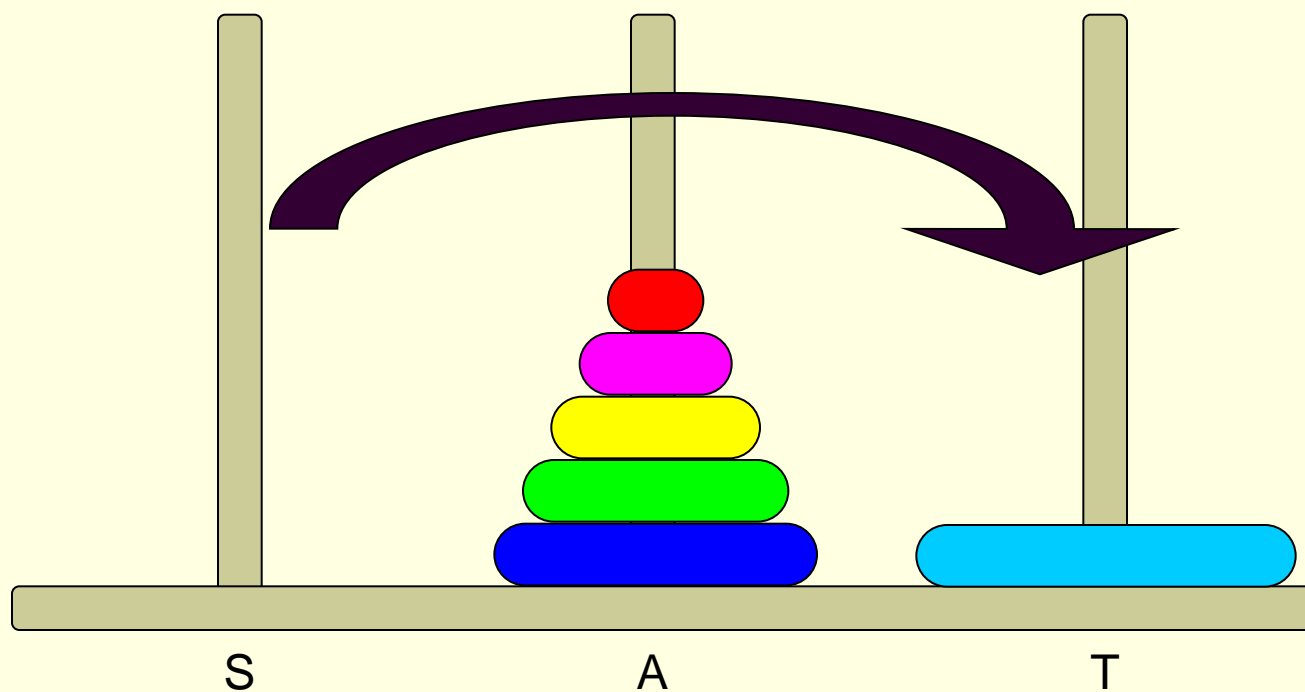
העברת n דיסקיות מ-S ל-T

1. העברת $n-1$ הדיסקיות הקטנות מ-S ל-A, בעזרת יתד עזר T

העברת n דיסקיות מ-S ל-T (המשך)

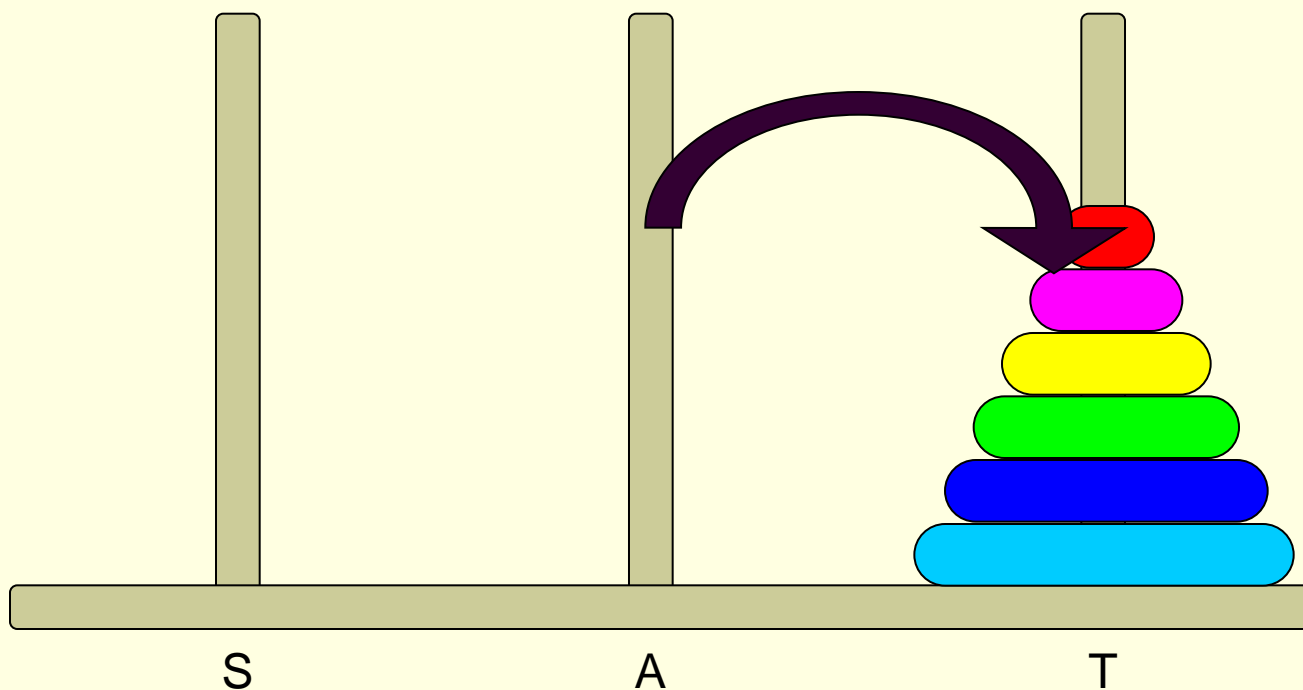
2. העברת הדיסקית שנוטרה מ-S ל-T

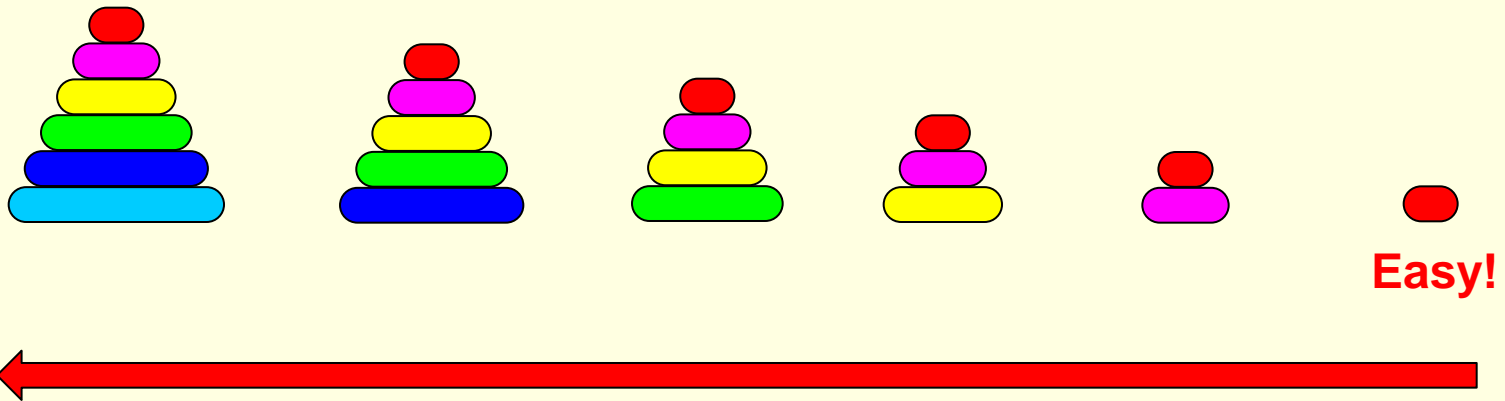

העברת n דיסקיות מ-S ל-T (המשך)

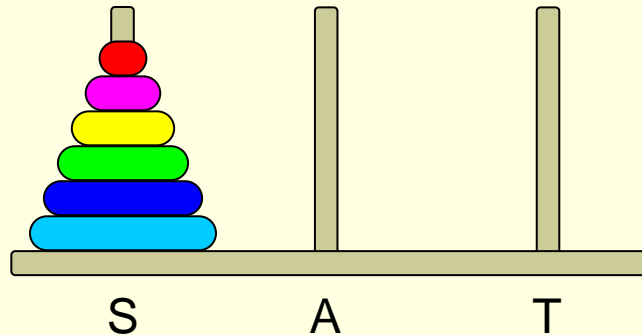
3. העברת $n-1$ הדיסקיות העליונות מ-A ל-T, בעזרת יתד עזר S

ומה עם פתרון עבור $n-1$ דסקיות?

אלגוריתם – עבור n דסקיות

1. אם צריך להעביר דסקית אחת – קל!
2. העבר $n-1$ דסקיות מ-S ל-A (יתד עזר T)
3. העבר דסקית מ-S ל-T
4. העבר $n-1$ דסקיות מ-A ל-T (יתד עזר S)

נתרגם זאת לשפת C...

תוכנית C לפתירת מגדלי הנוי

```
void hanoi(char diskNum, char s, char t, char a);
```

```
int main() {  
    hanoi(3, 'S', 'T', 'A');  
    return 0;  
}
```

1. אם צריך להעביר דסקית אחת – קל!
2. העבר n-1 דסקיות מ-S ל-A (יתד עזר T)
3. העבר דסקית מ-S ל-T
4. העבר n-1 דסקיות מ-A ל-T (יתד עזר S)

```
void hanoi(char diskNum, char s, char t, char a) {  
    if (diskNum == 1) {  
        printf("Move disk from %c to %c\n", s, t);  
        return;  
    }  
    hanoi(diskNum-1, s, a, t);  
    printf("Move disk from %c to %c\n", s, t);  
    hanoi(diskNum-1, a, t, s);  
}
```

זוכרים את מחסנית הקריאות?

main

hanoi (3, 'S', 'T', 'A')

hanoi (2, 'S', 'A', 'T')

hanoi (1, 'S', 'T', 'A')

זוכרים את מחסנית הקריאות?

main
hanoi (3, 'S', 'T', 'A')
hanoi (2, 'S', 'A', 'T')
hanoi (1, 'T', 'A', 'S')

וכן הלאה...

רקורסיה

- פתרנו את בעיית מגדלי הנוי בעזרת **רקורסיה**
- כלומר בעזרת פונקציה שקוראת לעצמה.

- רקורסיה מאפשרת לנו לפתור בעיה "גדולה" בעזרת פתרון של בעיות "קטנות" המרכיבות אותה.

- **בכל קריאה רקורסיבית** אנחנו "מקטינים" את הבעיה ולבסוף מגיעים למקרה קצה שאותו קל לפתור באופן ישיר.

דוגמא: הגדרת נוסחאות

- דרך מקובלת להגדיר נוסחה או פעולה מתמטית היא לרשום את שלבי החישוב שלה:

$$n! = 1 * 2 * 3 * \dots * n$$

$$a^n = \underbrace{a * a * \dots * a}_{n \text{ פעמים}}$$

n פעמים

- אפשר לחשב את ערך הנוסחה שלב-אחר-שלב (איטרטיבית) למשל:

$$4! = 1 * 2 * 3 * 4 = 2 * 3 * 4 = 6 * 4 = 24$$

הגדרת נוסחאות

- דרך נוספת להגדיר נוסחאות – הגדרה **רקורסיבית** מגדירים את הערך של השלב האחרון **בעזרת תוצאות השלבים שלפניו**.

- במקום להגדיר עצרת על-ידי:

$$n! = 1 * 2 * 3 * \dots * n$$

- אפשר להגדיר על-ידי:

$$\begin{cases} n! = n * (n-1)! \\ 0! = 1 \end{cases}$$

ואז החישוב יהיה:

$$\begin{aligned} 4! &= 4 * 3! = 4 * (3 * 2!) = 4 * (3 * (2 * 1!)) = \\ &4 * (3 * (2 * (1 * 0!))) = 4 * (3 * (2 * 1)) = 4 * (3 * 2) = \\ &4 * 6 = 24 \end{aligned}$$

הגדרה רקורסיבית

- מורכבת משני חלקים:

1. פירוט של שלב אחד בנוסחה

2. ציון תוצאה עבור ערך התחלתי כלשהו ("בסיס הרקורסיה")
(אחרת חישוב הנוסחה לא מסתיים)

- דוגמא נוספת:

הגדרה איטרטיבית:

$$a^n = a * a * \dots * a$$

הגדרה רקורסיבית:

$$\begin{cases} a^n = a * a^{n-1} \\ a^0 = 1 \end{cases}$$

ואז:

$$\begin{aligned} 4^3 &= 4 * 4^2 = 4 * (4 * 4^1) = 4 * (4 * (4 * 4^0)) = \\ &= 4 * (4 * (4 * 1)) = 4 * (4 * 4) = 4 * 16 = 64 \end{aligned}$$

יתרונות

- קצר

- בהרבה מקרים, ההגדרה הרקורסיבית קצרה בהרבה מהאיטרטיבית

- נוח

- במקרים מסוימים, ההגדרה הרקורסיבית היא ההגדרה הטבעית והנוחה ביותר של מה שרוצים לחשב

דוגמא - סדרת פיבונאצ'י

- איברי הסדרה

0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89 ...

- שני האיברים הראשונים הם 0 ו-1
- שאר האיברים מוגדרים כסכום שני האיברים שלפניהם

$$\text{Fib}(1) = 0$$

$$\text{Fib}(2) = 1$$

$$\text{Fib}(n) = \text{Fib}(n-1) + \text{Fib}(n-2)$$

- פחות נוח לרשום במקרה הזה הגדרה איטרטיבית (נוסחה מפורשת).

- החישוב עפ"י הנוסחה הרקורסיבית הוא:

$$\begin{aligned} \text{Fib}(4) &= \text{Fib}(3) + \text{Fib}(2) = (\text{Fib}(2) + \text{Fib}(1)) + \text{Fib}(2) = (1 + \text{Fib}(1)) \\ &+ \text{Fib}(2) = \dots = 2 \end{aligned}$$

חישוב נוסחאות רקורסיביות בשפת C

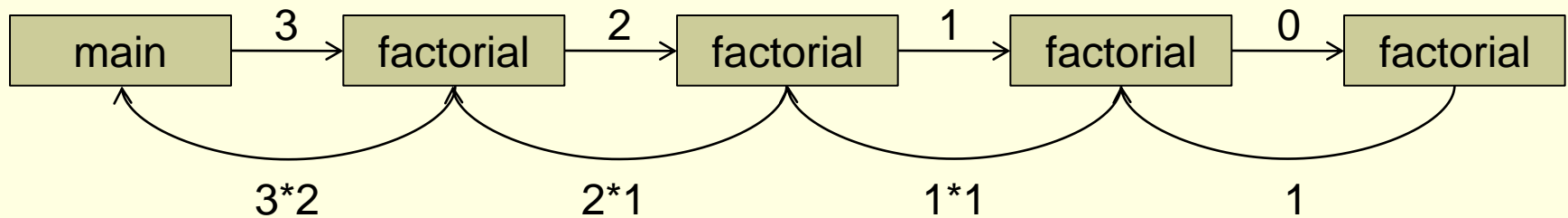
$$\begin{cases} n! = n \cdot (n-1)! \\ 0! = 1 \end{cases}$$

עצרת •

```
int factorial (int n) /* n >= 0 */
{
    if (n == 0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}
```

דוגמת הרצה

```
int main()  
{  
    printf("%d\n", factorial(3));  
  
    return 0;  
}
```


דוגמת הרצה

```
int factorial(int n) /* n >= 0 */
{
    if (n==0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(3));

    return 0;
}
```

main		
------	--	--

דוגמת הרצה

```
int factorial(int n) /* n >= 0 */
{
    if (n==0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(3));

    return 0;
}
```

fac	n	3
main		

דוגמת הרצה

```
int factorial(int n) /* n >= 0 */
{
    if (n==0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(3));

    return 0;
}
```

fac	n	2
fac	n	3
main		

דוגמת הרצה

```
int factorial(int n) /* n >= 0 */
{
    if (n==0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(3));

    return 0;
}
```

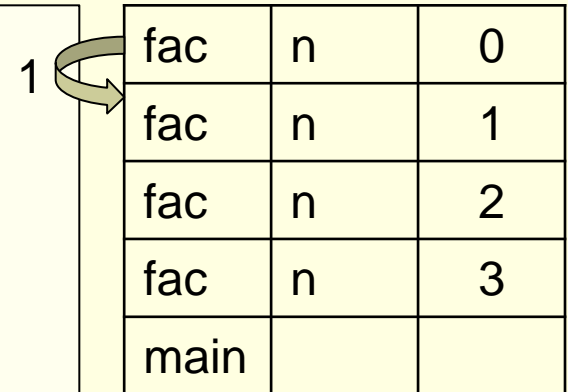
fac	n	1
fac	n	2
fac	n	3
main		

בסיס הרקורסיה

```
int factorial(int n) /* n >= 0 */
{
    if (n==0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(3));

    return 0;
}
```


fac	n	0
fac	n	1
fac	n	2
fac	n	3
main		

```
int factorial(int n) /* n >= 0 */
{
    if (n==0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(3));


    return 0;
}
```

fac	n	1
fac	n	2
fac	n	3
main		

```
int factorial(int n) /* n >= 0 */
{
    if (n==0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(3));

    return 0;
}
```


fac	n	2
fac	n	3
main		

```
int factorial(int n) /* n >= 0 */
{
    if (n==0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(3));

    return 0;
}
```

6	fac	n	3
	main		

```
int factorial(int n) /* n >= 0 */
{
    if (n==0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(3));

    return 0;
}
```

main		
------	--	--

```
int factorial(int n) /* n >= 0 */
{
    if (n==0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(3));

    return 0;
}
```

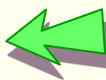
printf		6
main		

נקודות לתשומת-לב

```
int factorial (int n) /* n >= 0 */
{
    if (n==0)
        return 1;
    return (n * factorial(n-1));
}
```

ללא תנאי העצירה (בסיס הרקורסיה),
החישוב לא יסתיים לעולם

בכל פונקציה רקורסיבית חייב להיות תנאי עצירה:
מקרה בו הפונקציה תחזיר ערך מבלי לקרוא לעצמה שוב

נקודות לתשומת-לב

```
int factorial (int n) /* n >= 0 */  
{  
    if (n==0)  
        return 1;  
    return (n * factorial(n-1));  
}
```


התקדמות לעבר תנאי העצירה

כדי שהתוכנית תסתיים, צריך לדאוג לכך שבאיזשהו שלב תנאי העצירה יתקיים (בדיוק כמו בלולאות)

נקודות לתשומת-לב: זכרון

- כשקוראים לפונקציה מתוך עצמה, משתנים שהוגדרו בפונקציה הקוראת נשארים בזיכרון (בסביבה במחסנית).
➤ משום שהמשתנים נשארים בזיכרון עד שהפונקציה מסתיימת.
- הרבה מאוד קריאות רקורסיביות עלולות למלא את הזיכרון של המחשב (דוגמא בהמשך)
- גם אם נחסוך במשתנים, נדרש מקום בכל קריאה לפונקציה:
  - עבור הנקודה שאליה היא צריכה לחזור
  - עבור הערך שהיא צריכה להחזיר

איך נחשב חזקה באופן רקורסיבי?

- ההגדרה הרקורסיבית (למעריך שלם ואי-שלילי):

$$a^n = a \cdot a^{n-1}, \quad a^0 = 1$$

- והפונקציה ב-C:

```
double power(double base, int exp)
{
    if (exp==0) return 1;
    return base * power(base, exp-1);
}
```

אפשר לטפל גם במעריך שלילי

איך נחשב חזקה באופן רקורסיבי

- אם יתכן מעריך שלילי, ההגדרה היא:

$$\text{עבור } n < 0: \quad a^n = 1/a^{-n}$$

$$\text{עבור } n \geq 0: \quad a^0 = 1, \quad a^n = a \cdot a^{n-1},$$

- והפונקציה ב-C:

```
double power(double base, int exp)
{
    if (exp < 0) return 1/power(base, -exp);
    if (exp==0) return 1;
    return base * power(base, exp-1);
}
```

סדרת פיבונאצ'י

- נוסחה שמוגדרת באופן רקורסיבי:

`fib(n) = fib(n-1) + fib(n-2)`

`fib(1) = 0, fib(2) = 1`

- נוכל לכתוב את זה כך ב-C:

```
int fib (int n)
{
    if ((n==1) || (n==2))
        return n-1;
    return fib(n-1)+fib(n-2);
}
```

מה ההבדל בין הדוגמא הזאת
לשתי הדוגמאות הקודמות שראינו?

חישוב סדרת פיבונאצ'י

- כל קריאה לפונקציה עם $n > 2$, יוצרת שתי קריאות נוספות לפונקציה
- אם גם בהן $n > 2$, כל אחת מהן יוצרת שתי קריאות נוספות
- וכן הלאה.
- כבר עבור n קטן יחסית (למשל 50):
➤ נקבל מספר עצום של קריאות לפונקציה

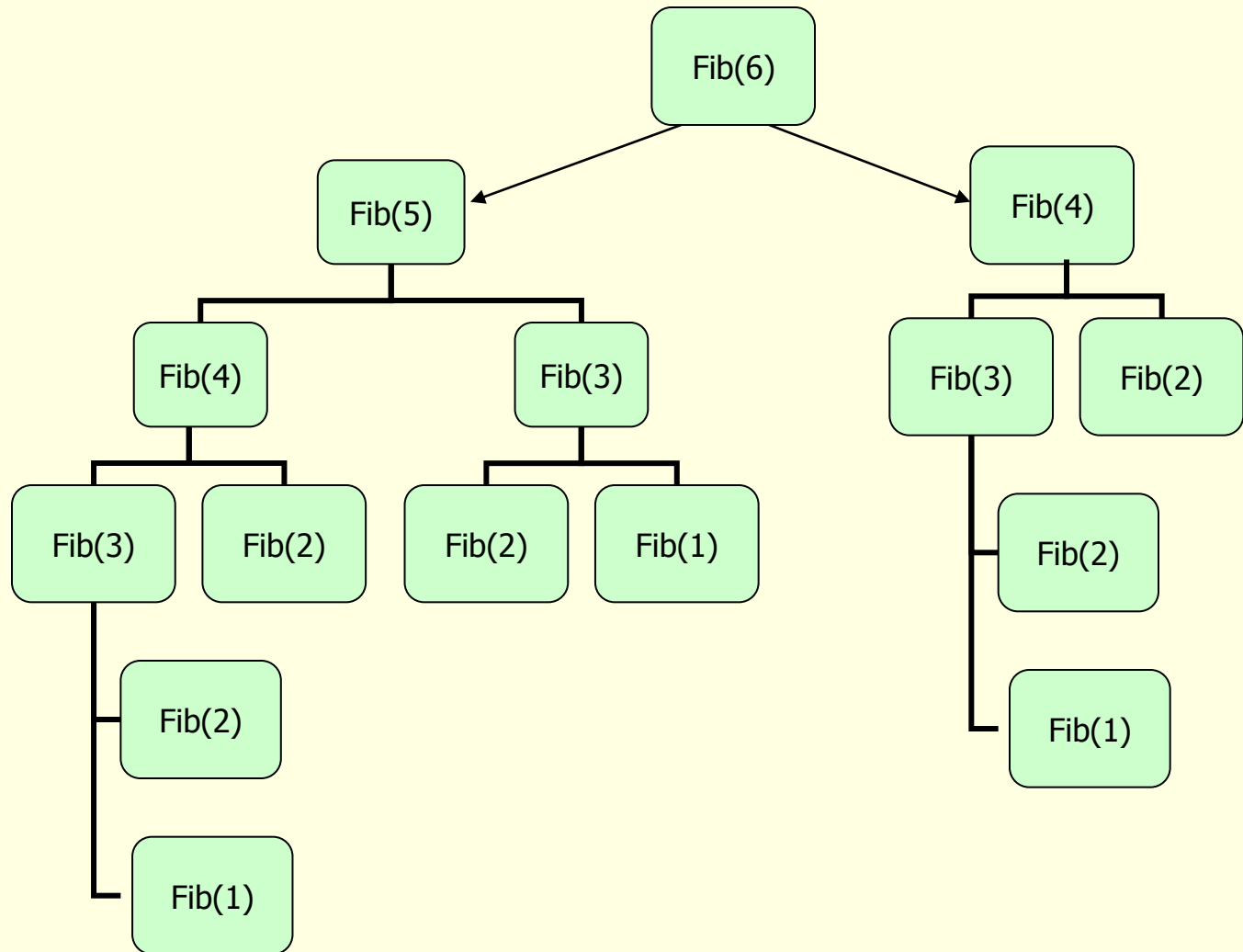
```
int fib (int n)
{
    if ((n==1) || (n==2))
        return n-1;
    return fib(n-1)+fib(n-2);
}
```

קריאות לפונקציה fib

<u>n</u>	<u>ערב</u>	<u>מספר קריאות</u>
1	1	1
2	1	1
3	2	3
23	28657	92735
24	46368	150049

קריאות לפונקציה fib

סדרת פיבונאצ'י – בעיית יעילות

- לחישוב האיבר ה-24 בסדרה צריך לחשב את 23 הערכים שלפניו
  - אבל בחישוב הרקורסיבי יתבצעו עשרות אלפי קריאות לפונקציה
  - כלומר יחושבו עשרות אלפי ערכים.
- הסיבה היא ששני הערכים שמחושבים בקריאה הרקורסיבית לא נשמרים
  - לכן ברקורסיה יבוצעו הרבה פעמים את הקריאות $fib(1)$, $fib(2)$, וכו'.
- מסקנה:
  - אם פונקציה רקורסיבית צריכה לקרוא לעצמה יותר מפעם אחת, אז חישובה הוא בעייתי, ויתאפשר רק למספרים קטנים.
  - עבור מספרים גדולים נצטרך לחשב ולהגדיר איטרטיבית.

סדרת פיבונאצ'י - איטרטיבי

```
int fib(int n)
{
    int i, next, fib1 = 1, fib2 = 1;

    if (n == 1 || n == 2)
        return n-1;

    for (i = 3; i <= n; i++)
    {
        next = fib1 + fib2;
        fib1 = fib2;
        fib2 = next;
    }

    return fib2;
}
```

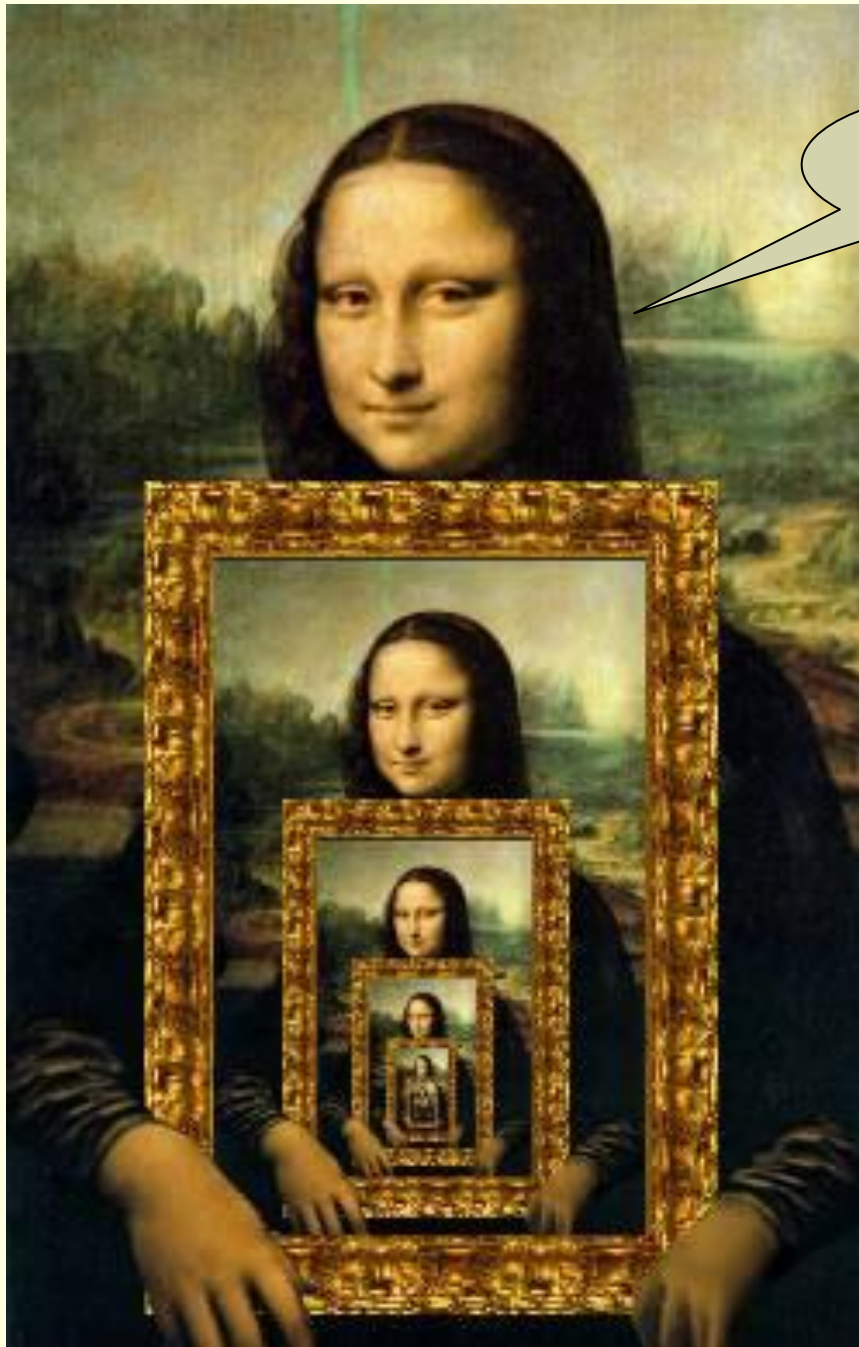
שימוש ברקורסיה

מצד אחד:

- לפעמים לשימוש ברקורסיה יש יתרון - קל יותר לכתוב באמצעותו את החישוב

מצד שני:

- לא תמיד קל למצוא הגדרה רקורסיבית לפונקציה
- לא תמיד קל להבין תוכניות שנכתבו באופן רקורסיבי
- לכן נבחר להשתמש ברקורסיה במקרים שבאמת נוחים לכך.

שאלות?